

Eindrapport Veerkrachtig Groot-Vorst

VEERKRACHTIGE DORPEN

bewonersvisie
en actieplan

voor een
veerkrachtiger dorp

**Provincie
Antwerpen**

Innovatiesteunpunt
voor landbouw en platteland

Dit project werd mede mogelijk gemaakt door cofinanciering uit Platteland Plus, bestaande uit middelen van Vlaanderen en provincie Antwerpen

COLOFON

PROJECTTEAM VEERKRACHTIGE DORPEN, TRAJECT GROOT-VORST

Dietmar Bosmans – provincie Antwerpen

Kristien Vanlommel – RURANT

Gerda Broeckx & Sara Op de Beeck – gemeente Laakdal

MET ONDERSTEUNING VAN

Davy Sterkens – Innovatiesteunpunt

Sanne Leirs – gemeente Laakdal

Annicq Bergmans – dorpscomité Groot-Vorst

VORMGEVING

www.madebydesign.be

Inhoud

INLEIDING	5
Kennismaking met Groot-Vorst	5
Visie voor het dorp	9
1. Veerkrachtige dorpen	10
1.1. Het project	12
1.2. Veerkrachtig Groot-Vorst: Doelstellingen en proces	13
2. Dorpenmonitor	16
Overzicht dorpenmonitor Groot-Vorst	18
3. Aan de slag met burgers van het dorp	20
1. De terugkeer van een dorpswinkel	24
2. Meer sociale samenhang in het dorp	32
3. Een betere bereikbaarheid met het openbare vervoer	44
4. Verkeers(on)veiligheid voor voetgangers en fietsers	49
5. Behouden van de groene ruimte in het dorp	53
6. Andere thema's	57
TOT SLOT	59

INLEIDING

Kennismaking met Groot-Vorst

Groot-Vorst is nog echt een landelijk, groen en rustig dorp waar het gezellig is om te wonen. Het is een deelgemeente van Laakdal, bestaande uit twee grote wijken (met de Nieuwe Baan als grens): Vorst-centrum en Beustereinde. Inwoners vinden het heel waardevol dat ze vanuit hun huis zo de groene ruimte in kunnen wandelen of fietsen. Zoals de kaart hieronder aangeeft, is de dorpskern redelijk goed bebouwd, en is de ruimte rond het dorp nog behoorlijk groen.

veel groen!

Die groene ruimte rond het dorp is een troef voor mensen die Groot-Vorst en omgeving willen komen bezoeken. Andere bezienswaardigheden van het dorp zijn:

- De **Sint-Gertrudiskerk** (even buiten het centrum). De laatgotische kruiskerk dateert van 1460, en in 1756 werden de zijbeuken bijgebouwd. De imposante toren met zes geledingen en een hoogte van 46,55 meter werd omstreeks 1520 gebouwd. Het torenuurwerk is in 1563 aangebracht. In 1936 werd de kerk beschermd als monument. Zij was daarmee één van de eerste kerken in Vlaanderen die beschermd werden.
- De *pastorie* is uit 1690. De zolder diende eertijds als tiendeschuur. De omgrachting, die bescherming tegen rondtrekkende soldaten moest bieden, werd reeds in 1639 aangelegd.

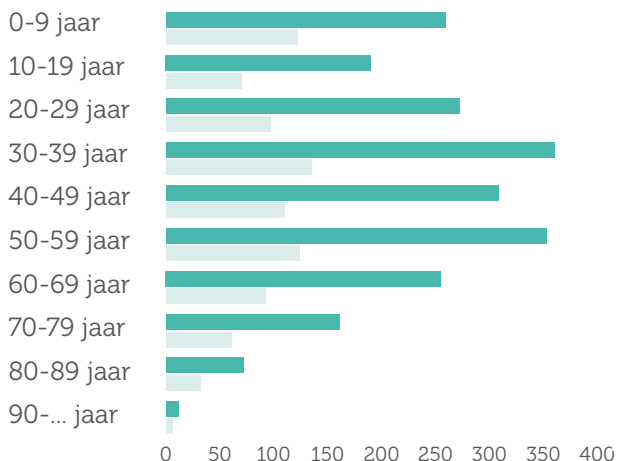

B&B

- Het **oude gemeentehuis** uit het begin van de 20ste eeuw, ontworpen door de Turnhoutse architect Jules Taeymans.
- Het **dubbelhuis** gelegen bij de markt (centrum) is een officieel erfgoed. Tegenwoordig is het gebouw in gebruik als bed & breakfast.

Tegelijk ligt er in de nabije omgeving van Groot-Vorst ook veel industrie en bedrijvigheid. Dit heeft zeker bijgedragen aan de recente bevolkingsgroei dorp van het dorp, net als de betaalbaarheid van bouwgronden in Groot-Vorst en de aanwezigheid van een basisschool. Het inwonersaantal is met 20% toegenomen de afgelopen 25 jaar. Volgens cijfers over 2018 wonen er 3091 inwoners in Groot-Vorst.

Bevolkingspiramide Groot-Vorst

■ Groot-Vorst centrum
■ Beustereinde

Bron: Rijksregister. Verdeling over de geslachten: 1560 mannen, 1531 vrouwen.

Die bevolkingstoename heeft evenwel niet kunnen tegenhouden dat het aantal handelszaken in Groot-Vorst is afgenomen. De meeste voorzieningen trekken naar Veerle (of verder). Bewoners – zeker mensen op leeftijd – geven aan dat ze een voedingswinkel missen.

Het nieuw aangelegde evenementenplein in de kern van het dorp is een mooie ontwikkeling. De bewoners vinden het een 'cadeau' van de gemeente. Het plein moet aanleiding geven tot ontmoeting en levendigheid. Denk maar aan de opstart van een wekelijkse buurtmarkt vanaf mei 2018.

Visie voor het dorp

Dit rapport omvat een verwerking en bundeling van de input die geleverd werd tijdens het project 'Veerkrachtige dorpen' in het dorp Groot-Vorst. Het gaat enerzijds om informatie uit de dorpsanalyse die in het voorjaar 2018 werd opgemaakt door de provincie Antwerpen.

Die analyse omvat:

- Overzicht van cijfers uit Provincie in cijfers;
- Bundeling beleidsdocumenten van de provincie en de gemeente;
- Gesprekken met sleutelfiguren uit het dorp.

Daarnaast bevat het rapport informatie uit het participatietraject dat liep van juni t.e.m. november 2018. Samen met een groep geëngageerde bewoners werd gedurende enkele werksessies nagedacht over het dorp. Dit leverde een bewonersvisie op het dorp op.

In dit rapport worden acties gebundeld die Groot-Vorst de komende jaren veerkrachtiger kunnen maken. Met daarin onder meer de eerste quickwins voor het dorp. Deze eerste actie is het vertrekpunt voor een Veerkrachtiger Groot-Vorst waaraan gemeentebestuur en bewoners de komende jaren zullen werken.

"Het samenbrengen van de Groot-Vorstenaren, en met hen in gesprek gaan over de thema's van het dorp, is een verrijking geweest voor Groot-Vorst. De input die uit het traject komt op basis van de ervaring van de bewoners levert ons veel informatie op die we in ons beleid kunnen en zullen meenemen".

**Gerda Broeckx,
Schepen Laakdal**

1

A photograph of three people standing outdoors on a paved area. On the left is a woman with short brown hair wearing a white top with large red polka dots and light-colored trousers. In the center is a man with a shaved head wearing a red, white, and blue plaid shirt and grey trousers. On the right is a woman with short blonde hair wearing a blue long-sleeved tunic and white trousers, holding a black bag. Behind them is a white tent structure. The background shows trees and a building under a clear sky.

veerkrachtige
DORPEN

Het is veilig op de weg
in ons dorp

Hier wil ik aan werken

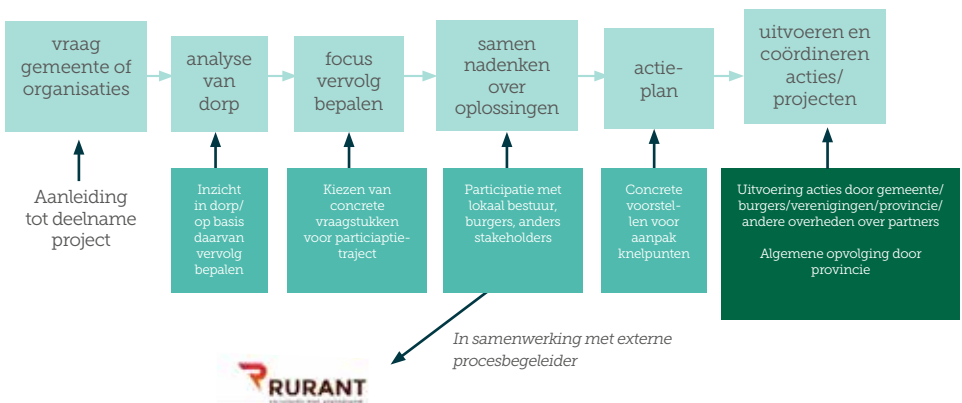
☐	A	B	C	D
E	F	G	H	I
J	K	L	M	N

1.1. Het project

Veerkrachtige dorpen is een initiatief van de dienst Landbouw en Plattelandsbeleid van de provincie Antwerpen, Innovatiesteunpunt vzw, RURANT vzw en de gemeenten Laakdal, Heist-op-den-Berg en Essen en kadert in een PDPO-project. In elke gemeente wordt in één of meerdere dorpen gewerkt aan de 'Veerkracht'. In een zogenaamd 'veerkrachtig dorp' werken bestuur en inwoners samen aan het vergroten van het vermogen van het dorp om met toekomstige veranderingen en uitdagingen om te gaan.

Een veerkrachtig dorp is niet alleen een plek waar gewoond wordt, we gaan er ook werken en naar school, we doen er boodschappen, we gaan er sporten of ontspannen, we groeien er op en worden er oud, we ontmoeten er vrienden, familie en buren, we rijden er doorheen of fietsen er naartoe. Dorpen krijgen echter te maken met allerlei veranderingen met een sociale, ruimtelijke en economische impact: jongeren die wegtrekken, voorzieningen die uit de dorps-kern verdwijnen, toegenomen automobiliteit en tegelijk een verminderd openbaar vervoer. Het is de overtuiging van de Provincie Antwerpen dat bewoners en bestuur moeten samenwerken om zo samen het vermogen te ontwikkelen om met deze evoluties om te gaan.

De basis van het initiatief is dus samenwerking tussen dorpsbewoners en bestuur. Samen wordt bepaald waar er kansen en knelpunten liggen voor het dorp én worden strategieën uitgedacht om hiermee aan de slag te gaan. Een beperkt budget voorziet de kans om direct één van de ideeën om te zetten in realiteit en zo de andere acties te stimuleren. Deze visie werd door de Provincie Antwerpen schematisch vastgelegd in volgend type-traject:

1.2. Veerkrachtig Groot-Vorst: Doelstellingen en proces

De centrale doelstelling van het traject veerkrachtige dorpen in Groot-Vorst is om een gedeeld toekomstverhaal te schrijven voor het dorp: dorpsbewoners en bestuur gaan samen aan de slag.

Bij de start van het traject is er een analyse van het dorp gemaakt: een momentopname van de veerkracht van Groot-Vorst vandaag. De basis is een inventarisering van de provincie Antwerpen, aangevuld met informatie en belevingen van dorpsbewoners.

Verder is er een toekomstbeeld voor het dorp gecreëerd, ontstaan vanuit ideeën en opvattingen van bewoners en betrokkenen bij het dorp. Hierin worden acties opgenomen, concrete voorstellen die het toekomstbeeld van het dorp helpen te realiseren.

JANUARI/ FEBRUARI 2018:

De adviseur dorpen van de dienst Landbouw- en Plattelandsbeleid maakt de **dorpenmonitor** op: een statistische foto van het dorp.

3 JUNI 2018:

Iedereen uitgenodigd: het traject gaat van start met een 75-tal aanwezigen die meteen hun mening en ideeën kunnen achterlaten.

FEBRUARI/MAART 2018:

Verschillende **sleutelfiguren van het dorp** komen aan het woord om de analyse van het dorp te verfijnen. Deze mensen zijn actief in het verenigingsleven, middenstand of andere organisaties in het dorp.

21 JUNI 2018:

Werksessie 1 – Hoe zit het met ons dorp vandaag?

23 AUGUSTUS 2018:

Werk sessie 2 – Waar willen we naartoe met ons dorp?

4 OKTOBER 2018:

Werk sessie 4 – Inspiratie uit andere dorpen: hoe werken een dorpsraad en een dorpspunt?

12 MEI 2019:

Toonmoment voor de Groot-Vorstenaar

20 SEPTEMBER 2018:

Werk sessie 3 – Hoe gaan we het Groot-Vorst van morgen vorm geven?

8 NOVEMBER 2018:

Werk sessie 5 – Hoe gaan we de actie concreet maken?

2

Dorpen
MONITOR

UITDAGING	KLEUR-CODE	TOELICHTING
Sociale kwetsbaarheid		+ Groot-Vorst kent een actief dorpsleven: veel verenigingen, diverse dorpsactiviteiten. - Er lijkt een gebrek aan verbondenheid tussen verschillende 'groepen' in het dorp te zijn (nieuwe verkaveling, sociale wijk, ..) Onder bepaalde doelgroepen: (risico op) verenzaming.
Financiële armoede		Volgens de cijfers (% ontvangen verhoogde tegemoetkomingen in het dorp) scoort het dorp gemiddeld voor de regio op vlak van armoede. Toch signaleren veel mensen een toename aan verdoken armoede. De stap naar de hulpverlening is niet eenvoudig.
Bereikbaarheid		- Slechte verbinding met openbaar vervoer, zeker ook met andere dorpen in de gemeente. Veel mensen voelen zich aangewezen op de auto. - Door laag voorzieningenniveau (winkel) is bereikbaarheid van dagelijkse voorzieningen een aandachtspunt. - Fiets is een goed alternatief, dat ook veel gebruikt wordt. Maar verkeersveiligheid is een aandachtspunt.
Klimaat verandering		- Nog weinig bewustzijn rond klimaatverandering in het dorp - De plaatselijke verzekeraar merkt relatief meer schademeldingen
Energietransitie		Gemeente doet hier al veel rond en probeert inwoners aan te zetten tot actie. (premies, scans, ...)
Aanbod basisvoorzieningen		Het voorzieningenniveau van Groot-Vorst is eerder beperkt. Dat betekent dat er maar weinig basisvoorzieningen die nodig zijn voor het dagelijks leven aanwezig zijn. Vooral een voedingswinkel wordt gemist. In dorpen rond Groot-Vorst zijn er wel behoorlijk veel voorzieningen.
Economische Veranderingen		- Redelijk wat industrie/werkgelegenheid in de buurt. - Veel mensen in het dorp in actieve beroepsleeftijd.
Jongeren / vergroening		- Er zijn veel verenigingen voor de jeugd - Niet zoveel ontmoetingsmogelijkheden (los van het verenigingsleven) voor jongeren - Dorpschool is sterk punt voor jonge gezinnen.
Zorg en welzijn		- Voldoende aantal zorgvoorzieningen (apotheek, huisarts, OCWM, dienstencentrum in Veerle, etc) - Goed uitgebouwde mindermobielen centrale vangt gebrek aan OV deels op, maar geheel afhankelijk van vrijwilligers. - Nood aan ontmoetingsplekken voor (minder mobiele) ouderen.
Woningaanbod en behoefte		- Divers en betaalbaar woningaanbod - Aanwezigheid van sociale huurwoningen is een plus
Bestuurskracht		- Inwoners zijn tevreden over gemeente en dienstverlening (tevredenheidsniveau is vergelijkbaar met gemiddelde vertrouwen dat in de rest van Vlaanderen geldt van vertrouwen in lokale overheid). - Ambtenaren en schepenen zijn goed bereikbaar, men wordt goed geholpen. (Met name oudere) bewoners moeten nog wennen aan het alleen op afspraak terecht kunnen.

Uit de analyse blijkt dat Groot-Vorst het over het algemeen best goed doet. De grootste uitdagingen voor het dorp liggen bij het op peil houden van de sociale samenhang van het dorp, mobiliteit (bereikbaarheid, verkeersveiligheid), acties tegen armoede, het gebrek aan voorzieningen (met name een voedingswinkel) en de vergrijzing.

Anderzijds blijken uit de gegevens enkele kwaliteiten die zeker bewaard moeten blijven zoals het aanbod voor jonge gezinnen, kinderen en jongeren, de groene ruimte rond het dorp, de betaalbaarheid van het woningaanbod van het dorp en de nabijheid van tewerkstellingspolen.

Deze informatie was het vertrekpunt voor de werksessies en werd

aangevuld, gecorrigeerd en verrijkt met de input van mensen die dagdagelijks hun dorp beleven. Dit geeft een subtieler en genuanceerder beeld omdat hierbij meerdere, ook meer subjectieve belevingsfactoren en bijkomende parameters worden meegenomen.

Bronnen van de dorpenmonitor

De dorpenmonitor is opgebouwd, gebruik makende van drie bronnen:

1. **Cijfermateriaal** over het dorp en de gemeente. Hiervoor wordt onder meer gebruik gemaakt van cijfers verzameld door de Universiteit van Antwerpen en de databank Provincie in Cijfers.
2. **Beleidsdocumenten** van de gemeente en de provincie Antwerpen.
3. **Gesprekken** met inwoners en betrokkenen van het dorp die een actieve rol spelen in het dorp. Volgende mensen werden bevraagd:

Gerda Broeckx (schepen), Sigrid Boogers & Ingrid Kerkhofs (vrije basisschool Groot-Vorst), Roger Celen (KWB), Roger Rutten (Samana), Kathleen Fransen (Eepos), Danny Keller (Art of Dreams), Kris Celen (lokale politie), Sanne Leirs (nieuwe bewoner Groot-Vorst), Jeroen Helsen (Argenta), Ferdinand Brems (VV Laakdal), Raf Ledeganck (oudercomité), Paul Mondelaers (Meiboomcomité), Lief Wilms (cultuurraad), Jos Van Geel (seniorenraad), Maggi Groenen (buurtvereniging Vogelzang), Kim De Wolf (zelfstandige, nieuwe inwoner), Brigitte Schepers (ouderenzorg), Marcella Huygens (cultuurraad).

3

aan de slag

MET BURGERS
VAN HET DORP

Wij vinden het belangrijk
te ont- dorp.

De dorp heeft gelukkig een
gemeente die de dorp

Wij vinden het belangrijk
te ont- dorp.

Voor elk thema wordt in dit rapport aangegeven wat de situatie vandaag is, wat het ideaal toekomstbeeld voor Groot-Vorst zou kunnen zijn én wat concrete ideeën zijn om hier naartoe te werken. Het vertrekpunt is de informatie die de bewoners zelf aanleverden tijdens het startmoment, uitgediept met informatie uit de daarop volgende werksessies.

POST-ITS: OPMERKINGEN

SITUERING
BASIS VAN
MONITOR EN
SLEUTEL

WE VINDEN HET BETER DAN,
OF GAAN AKKOORD MET, DE
AANGEGEVEN SITUERING

SPAARKAART
WILLEN WE
WERKEN

LING
ET DORP

G DORP OP
N DORPEN-
GESPREKKEN
FIGUREN

POST-ITS: OPMERKINGEN

Hier wordt schematisch weergegeven hoe het overzichtsbeeld bij elk thema geïnterpreteerd moet worden. Centraal staat een stelling met een bepaalde score (groen = goed; rood = slecht). Bewoners konden hierop reageren door met rode of groene muntjes aan te geven in welke mate ze akkoord gingen met de stelling. Met post-its konden ze opmerkingen doorgeven. Tot slot konden ze stickers plakken op de spaarkaart van dat thema waar ze het liefst rond zouden werken.

WE VINDEN DAT HET
MINDER GOED LOOPT DAN
DAN DE AANGEGEVEN SIJUUERING

1. De terugkeer van een dorpswinkel

Basisvoorzieningen zijn voorzieningen die (vrijwel) dagelijks nodig zijn, en daarom vanuit het dorp goed bereikbaar zouden moeten zijn. Ofwel doordat ze in het dorp aanwezig zijn, ofwel door goede verbindingen met de plek waar ze wel gelegen zijn. Helaas trekken veel lokale voorzieningen weg terwijl er toch een vraag is naar lokale en bereikbare voorzieningen. De verspreide bebouwing maakt bovendien veel voorzieningen moeilijk bereikbaar. Veranderende winkelconcepten zoals opschaling leiden tot minder handel in de dorpen, terwijl veel bewoners daar juist behoefte aan hebben. Dit geldt zeker voor oudere bewoners: zij hebben meer hulp nodig als de aanwezige voorzieningen niet goed bereikbaar zijn voor hen.

Situatie vandaag (2019)

Het voorzieningenniveau van een dorp geeft een indicatie van de mate waarin het dorp gelegen is in de nabijheid van basisvoorzieningen. Dit zijn de voorzieningen die nodig zijn om het dagelijkse leven te organiseren en deel te nemen aan de maatschappij. Voorbeelden zijn: een kleuter- en basisschool, kinderopvang, huisarts, apotheek, voedingswinkel, postpunt en (publieke) ontmoetingsruimten. Volgens een Vlaamse studie¹ blijkt dat Groot-Vorst eerder laag scoort op vlak van basisvoorzieningen.

“Er zijn op zich wel wat voorzieningen, maar verwend zijn we zeker niet”

bewoner Groot-Vorst, startmoment

Het ontbreken van een voedingswinkel in Groot-Vorst is waarschijnlijk een doorslaggevend aspect in de lage score op vlak van voorzieningen. Vooral het ontbreken van een slager en een kruidenier worden met stip als gemis aangeduid. Voor deze aankopen kunnen mensen naar het nabijgelegen Veerle (ongeveer 4 km met de fiets), Eindhout (ongeveer 3,5 km met de fiets) of Klein-Vorst (4 km met de fiets). Verder zijn er ook nog in Geel (12 km) en Tessenderlo (6,5 km) winkels (vaak supermarkten) waar Groot-Vorstenaren heen trekken voor hun aankopen. In het dorp zijn er mensen die de opbrengst van de tuin verkopen (thuis, of zelfs huis aan huis), veel mensen hebben zelf ook een moestuin. In Veerle is er een voedselteam actief.

¹bron: https://www.ruimtevlaanderen.be/Portals/108/docs/Onderzoek/Eindrapport_studie_knooppuntwaarde_juni2016.pdf

Elementen van veerkracht

Het nieuwe evenementenplein en het nieuwe gemeentehuis vormen een verrijking van het aanbod voor publieke ontmoeting, die mogelijk ook nieuwe handelaars kunnen aantrekken. Het gemeentehuis huisvest onder andere ook een postpunt, politiekantoor, buitenschoolse kinderopvang en de bibliotheek.

Volgende voorzieningen vind je momenteel terug in het dorp:

- Een wekelijkse buurtmarkt;
- Een basisschool;
- Een bibliotheek;
- Meerdere huisartsen, waaronder een huisartsengroep;
- Een tandarts;
- een apotheek;
- een CM-kantoor;
- een postpunt in het gemeentehuis;
- twee banken (eentje met loket);
- twee bakkers;
- een drankenhandel;
- drie cafés;
- een fietsenwinkel;
- een frituur;
- twee dagbladhandels;
- een pitazaak;
- een viswinkel;
- een nachtwinkel.

Toekomstbeeld

Het wensbeeld voor Groot-Vorst is een kleinschalige buurtwinkel die verschillende functies combineert:

- **“depannagewinkel”**: je kan er terecht voor basisaankopen die je meteen nodig hebt, zonder dat je daarvoor naar een dorp verderop moet rijden. Denk maar aan een pakje boter of zout, groenten, of een fles wijn. De winkel kan ook dienst doen als afhaalplek voor online bestellingen.
- **Ontmoeting**: een lokale winkel is een plek waar je kan binnenlopen voor een praatje met je burens of met de uitbater. Eventueel kan je er ook terecht voor een koffie met taart.
- **Aanbod streekproducten**: aardappelen uit de streek, koffie uit Veerle,..., kleine goederen zoals koffie, thee, melk, beleg, koekjes, ... maar evengoed eigen gemaakte producten van bewoners van het dorp.
- **Aanbod tweedehandsgoederen**: een plek waar ouders hun gebruikt speelgoed kunnen afgeven en laten doorverkopen, of tweedehandskledij kan verkocht worden.
- **“Mobiliteitshub”**: je kan er met dorpsgenoten afspreken om samen naar een bepaalde bestemming te rijden, of je kan kleine herstellingen aan je fiets laten doen.

Voor de uitbating zijn verschillende pistes besproken:

- Een private uitbater zoeken.
- Werken met vrijwilligers. Zo werken in heel wat Nederlandse dorpen buurtwinkels annex ontmoetingsplekken op basis van vrijwilligers. Zo'n winkel is ook een ontmoetingsplek, én staat symbool voor een zelfvoorzienend dorp. Vaak organiseren die winkels zich als een coöperatieve.
- De optie kan onderzocht worden of dagcentrum Vogelzang kan betrokken worden. Dit naar analogie met bijvoorbeeld de aanpak van het dorpspunt Beveren aan de IJzer.

Inspiratie: Dorpspunt Beveren aan de IJzer.

- Beveren is een klein dorpje (660 inwoners), gelegen in de verre westhoek. De nabije kernen zijn best veraf: hoofddorp Alveringhem ligt op 12 km van Beveren, Ieper ligt 24 km, Veurne (18 km). Als je geen auto hebt, moet je terugvallen op de bus (die slechts twee keer per dag passeert). Het dorp heeft nog een café, maar voor de rest is er geen winkel meer. Steeds meer bewoners zijn bejaard, veel van hun kinderen hebben de streek verlaten. Vanaf het ogenblik dat de mensen zorgbehoevend worden, is dat een probleem. Het dorp is gelegen in een landbouwstreek.
- Het is De Lovie, een vzw die werkt met mensen met een verstandelijke handicap, dat het idee van het dorpspunt heeft ontwikkeld. Het dorpspunt is geopend in februari 2017.
- **Doelen van het dorpspunt:**
 - Terugbrengen van diensten naar het dorp.
 - Laagdrempelige ontmoetingsplek waar je een tas koffie kan komen drinken, de krant te lezen (zonder dat je iets hoeft te consumeren), ... om te kunnen vertellen dat ze eventueel wel een probleem hebben zoals eenzaamheid of geen vervoer.
 - Alternatief voor noodzakelijke verplaatsingen.
 - Een waardevolle én noodzakelijke rol voor kwetsbare personen.
 - Een belangrijk uitgangspunt was om niet in concurrentie te gaan met de lokale middenstand en leveranciers. Er zijn best wel wat hoevewinkels, leveranciers die met hun kraam wekelijks passeren in het dorp (zoals de visboer), ... Al die bedrijven zijn aangesproken met de vraag of ze hun producten via het Dorpspunt willen verkopen, tegen 5 a 15% sponsoring op de verkoopprijs van hun product. Daarmee financiert de Lovie de huur van het gebouw. Ze zijn gestart met 12 leveranciers, maar dat aantal is intussen aangedikt ver boven de 30 – van fruitboer, imker, visboer, enzovoort. Daardoor kunnen ze zowat alles aanbieden dat een supermarkt ook aanbiedt.
 - Het is een winwin voor iedereen in het dorp: voor de leveranciers die hun producten kunnen verkopen aan een eerlijke prijs, voor dorpsbewoners die geen kilometers moeten rondrijden om hun inkopen bij elkaar te zoeken – zowat 2/3de van de dorpsbewoners komt in het Dorpspunt inkopen doen, of iets drinken – en voor de mensen van De Lovie die hun mensen een nuttige daginvulling kunnen geven. Dit model is leefbaar in een klein dorp omdat de link gelegd wordt naar het tewerkstellen van kwetsbare mensen.

Lees meer via <https://veerkrachtigedorpen.be/evenement/inspiratie-voor-groot-vorst-dorpspunt-en-dorpsraad/>

Ideeen voor verandering

1. 'aFAiR•lokal' Groot-Vorst

In samenwerking met KVLV zal in Groot-Vorst in de loop van 2019 van start worden gegaan met '**aFAiR•lokal**': een **toegankelijke multifunctionele ontmoetingsplek rond lokale voeding en deeleconomie op het platteland**, waar een waaier aan functies samenkomt onder één dak. Het begrip 'deeleconomie' kent geen eenduidige definitie. Algemeen focust het vooral op **gezamenlijk creëren, handelen en consumeren van goederen en diensten**, al dan niet met een financiële vergoeding, waarbij het delen en hergebruik mogelijk gemaakt wordt. Op het platteland is 'deeleconomie' vroeger een vanzelfsprekendheid geweest, zonder dat het zo benoemd werd. In de laatste jaren hebben heel wat moderne deelsystemen de stedelijke gebieden veroverd. Voor de plattelandsbevolking was het in eerste instantie minder evident om 'iets van een ander' te gebruiken.

Het project steunt op **4 pijlers**: (lokale) **voeding**, gezondheid/**welzijn**, vorming (samen workshops volgen, bijvoorbeeld) en de creatie en versterking van sociale **netwerken**.

Zo is **voeding** een uitstekend middel dat mensen samenbrengt en **verbindt**: samen eten, samen koken, nieuwe technieken en recepten leren, overschotten verwerken en delen, bij voorkeur met kwalitatieve, lokale producten van land- en tuinbouwers uit eigen streek

Meer info? Stefaan Voet,
Steunpunt Korte Keten/KVLV,
Werft 63, 2440 Geel,
svoet@ons.be,
www.steunpuntkorteketen.be

© KVLV

2. LETS in Groot-Vorst

(Local Exchange and Trading System)

Vrij vertaald betekent dit “lokaal uitwisselingssysteem”. Het ruilsysteem in deze vorm ontstond in een plaats in Canada waar op korte termijn de werkgelegenheid. Uit noodzaak gingen zij weer ruilen, maar dan wel op een eigentijdse manier. Nadien heeft het idee zich snel verspreid over de hele wereld.

Eva knipt mijn haar. Precies zoals ik het wil. Gewoon thuis in mijn keuken, terwijl we kletsen over LETS en andere ditjes en datjes. Dat bespaart me heel wat saaie bezoeken aan het kapsalon, een hoop tijd en een geforceerde babbel. Ik laat Richard wel eens genieten van een heerlijke maaltijd. Ik kook voor hem dan een extra portie. Voor mij geen werk en voor hem een aangename afwisseling. Richard tuiniert graag. Hij helpt samen met Theo om bij Marko de tuin opnieuw aan te leggen. Een zware klus als je het alleen wil doen, en een onvergetelijke dag met z'n allen. Diezelfde Marko kan dan weer goed sleutelen. Hij herstelt de fiets van Eva in een handomdraai. Eva doet iets voor mij. Ik doe iets voor Richard. Richard en Theo helpen Marko. Marko doet iets voor Eva. Zo werkt LETS.”

Meer informatie?

<https://www.letsvlaanderen.be/>

© Gemeente Laarveld

2. Meer sociale samenhang in het dorp

Samenhorigheid, gezelligheid, elkaar kennen: het zijn stuk voor stuk kenmerken die men linkt met een dorp. Toch hebben ook dorpen te lijden onder de toenemende individualisering: het gemeenschapsgevoel brokkelt ook daar af, de tijd dat iedereen elkaar kende in de dorpen is al lang voorbij.

Hoe goed kennen de mensen elkaar nog in Groot-Vorst? Is er een voldoende en geschikt vrijetijdsaanbod? Zijn er kansen om buren, mede dorpsbewoners, en andere betrokkenen bij het dorp te leren kennen? Hoe zit het met eenzaamheid in het dorp? Zijn er veel alleenstaande senioren? Hoe hoger de sociale samenhang van een dorp, hoe meer de bewoners ervan zich er thuis voelen.

Situatie vandaag (2019)

De laatste decennia zijn er steeds meer mensen komen wonen in Groot-Vorst. Het inwonersaantal is met 20% toegenomen de afgelopen 25 jaar. Onder meer door de betaalbaarheid van het wonen hebben veel jonge gezinnen hun weg gevonden naar een aantal recent gebouwde verkavelingen – waaronder een sociale woonwijk. Door sommige mensen uit de oudere generaties oorspronkelijke Groot-Vorstenaren blijven die inwijkelingen vreemde eenden. Het bestaande klassieke verenigingsleven slaagt er niet voldoende in om die nieuwe, vaak jongere bewoners te bereiken. Door het wegvallen van buurtwinkels en parochieleven zijn de publieke ontmoetingsplaatsen waar nieuwe en oude bewoners elkaar kunnen ontmoeten gering geworden. Toch zijn er in het dorp nog best veel sociale contacten, zeker tussen de ‘oorspronkelijke’ bewoners. Voor nieuwe inwoners blijkt het niet altijd gemakkelijk om deel van die sociale kring te worden. Van de beide zijdes is die wens er wel, maar het eerste contact leggen, blijkt vaak lastig.

Groot-Vorst ontsnapt ook niet aan de Vlaamse trend dat meer mensen alleen wonen. Zo wonen 12,8% van de inwoners tussen 18 en 64 jaar er alleen². Als we specifiek kijken naar het aandeel **alleenwonende 75-plussers** ten opzichte van het totaal aantal 75-plussers is dat 37%³. Dat is zeer hoog; hoger dan het gemiddelde van het arrondissement Turnhout (32%), de provincie Antwerpen (35%) en het Vlaamse Gewest (34,5%).

“Onlangs zag ik een buur die een boom velde in zijn tuin. Een andere buur heeft dat de hele dag met een verrekijker in de gaten gehouden. Voor zulke mensen kunnen de dagen in dit dorp best wel lang zijn”.

bronnen:

² Cijfers 2018, Bron: Rijksregister (via Provincie in Cijfers). Hiermee scoort het dorp vergelijkbaar met het Vlaams Gewest. Dit percentage is wel hoger dan dat van het arrondissement Turnhout (11,4%).

³ Cijfers 2018, Bron: Rijksregister (via Provincie in Cijfers).

***gesprek met een dorpsbewoner
tijdens één van de werksessies***

“*Dé sleutel tot de veerkracht van Groot-Vorst, is de verbondenheid met de buurt. Die kan op allerlei manieren ontstaan: via het verenigingsleven, via dorpsactiviteiten, via ontmoetingsplekken*”.

gesprek met een sleutelfiguur van het dorp, zelf actief in het verenigingsleven, onder meer bij het Meiboomcomité

Elementen van veerkracht

Groot-Vorst heeft een behoorlijk **goed draaiend verenigingsleven**:

Meiboomcomité, Fanfare Concordia, Chirojongens en – meisjes, toneelvereniging de Plansjeetrappers, voetbalclub VV Laakdal, Landelijke Gilde, Okra, oudercomité VBS, NSB Vorst-Centrum (oud strijdersbond), Gezinsbond Vorst-Kempen, Vrienden van het Klompenmuseum, Duivenbond De Snelle Vlucht, Samana, KVLV, koor Cantate, WTC Spaakdal, motorenclub Frans, KVG, KWB, boogschietclub Nooit Volleerd, Vorsters Verenigingen Komitee en een vijftal buurtcomités (Houthoek, Vogelzang, Smissestraat, Steenberg en Molenveld).

De behoorlijk actieve tak van Samana is belangrijk voor de **75-plussers**. Zij slagen erin om bij de meest kwetsbare ouderen een voet in huis te hebben. Dit is zeker nuttig vermits andere mogelijke contacten voor die groep stilaan wegvallen: er is slechts één pastoor voor de 8 parochies van Laakdal en Meerhout, de postbode die minder huisbezoeken doet, mantelzorg dat geen (volledige) oplossing kan bieden voor hulpbehoevende senioren, enzovoort. Het recent geopende lokaal dienstencentrum in Veerle kan in deze ook een meerwaarde betekenen.

Verder zijn er in Groot-Vorst meerdere evenementen met een dorpsbrede focus:

- Meiboomplanting (eind april, begin mei)
- Openluchtfilms (elke donderdag in de zomer)
- Zomerpodium (om de 5 jaar)
- Bierfestijn Chiro Groot-Vorst (laatste weekend augustus)
- Kermis Vorst-Centrum: 2e weekend na Pasen (zondag & maandag)
- Kermis Vorst-Centrum: laatste weekend van augustus (zondag & maandag)
- Kerstmarkt evenementenplein: in december
- Concerten fanfare
- Ook nog regelmatig eetdagen van Samana, KWB,...

© Gemeente Laakdal

Voor **mensen in sociaal kwetsbare positie** heeft het OCMW, naast haar reguliere werking, verschillende projecten opgezet zoals het peuterspeelpunt⁴, huiswerkbegeleiding met vrijwilligers, projectgroepen rond koken (in het gemeentehuis) met als opzet sociaal contact stimuleren, vereenzaming tegengaan door allerlei doelgroepen te mixen. Ook is er de Welzijnsschakel Hou-Vast actief, een samenwerking tussen Laakdal en Meerhout. **Aandachtspunt** is wel dat de contacten met de mensen uit de sociale woonwijk ("de wijk") voor veel andere dorpsbewoners beperkt of afwezig zijn.

Een ander aandachtspunt volgens de aanwezigen tijdens de werksessies, is dat **het traditionele verenigingsleven wat aan het afkalven** is: het is alsmear moeilijker om nieuwe trekkers te vinden. Deels komt dit doordat het leven drukker is geworden: beide partners gaan uit werken, bijvoorbeeld.

Wellicht is de behoefte aan het (traditionele) verenigingsleven ook minder.

Aan de andere kant werd tijdens een werksessie geopperd dat het ook deels aan de verenigingen zelf te wijten is. Evolueren ze voldoende mee met hun tijd? Staan ze voldoende open voor verandering en geven ze jonge mensen de kans om de touwtjes in handen te nemen?

Er zijn verschillende plekken waar mensen elkaar (kunnen) **ontmoeten**. Bijvoorbeeld 't Fortun (café, feestzaal, vergaderen en repetitieuromten), de bibliotheek (leessalon), drie cafés en een aantal speelpleintjes. Het nieuwe evenementenplein gaat zeker ook dienst kunnen doen als informele ontmoetingsplek.

Voorts zijn er een aantal **dorpsevenementen**: twee kermissen per jaar, de meiboomplanting (door de verenigingen), de bierfeesten door de Chiro, diverse straatbarbecues en buurtfeesten, eetdagen van verenigingen,

⁴Een Peuterspeelpunt is een ontmoetingsruimte voor kinderen tot 3 jaar en hun mama, papa, grootouders of babysits. De kindjes kunnen in een speelpunt wennen aan andere kinderen, een andere omgeving, andere volwassenen. Zo zal de stap naar de kleuterschool kleiner zijn.

Toekomstbeeld

Het wensbeeld voor een sociaal Groot-Vorst heeft verschillende elementen:

1. Aanzwengelen van een gedragen dorpsgevoel.
2. Betere integratie van nieuwe bewoners in het dorp.
3. Behoud van een goed draaiend verenigingsleven waar mensen van alle leeftijden en achtergronden elkaar kunnen vinden.
4. Actieve aanpak van eenzaamheid, en eenzaamheid onder senioren.
5. Ruimte voor "toevallige" ontmoeting.

Inspiratie

Burendag

- Spinnen in de straat (Vormingsplus Kempen)

Als buurtbewoners goed met mekaar overweg kunnen, gaan ze mekaar ook helpen. Alleen is ons buurtleven anoniemer geworden. In het beste geval is er een jaarlijks straat- of wijkfeest, dat doorgaat in de tent, op het plein, enz. Maar echt 'eens binnenspringen' bij mekaar gebeurt weinig.

Veel mensen vinden dit nochtans een spijtige evolutie. Om hen te ondersteunen om werk te maken van een warm buurtleven, heeft Vormingsplus Kempen het project "Spinnen in de straat" uitgewerkt. Gaan spinnen stond vroeger synoniem voor bij mekaar een gezellige babbel gaan doen.

Het opzet is eenvoudig: enkele mensen zetten één namiddag de deur van hun huis open voor de andere buurtbewoners. Zodat ze een babbeltje kunnen slaan, elkaar beter leren kennen.

Dit project heeft onder meer gelopen in Houthoek, een straat van Groot-Vorst.

Via <https://vormingpluskempen.be/wp-content/uploads/2014/02/071001%20spinnen.pdf> vind je meer informatie over hoe je dit zelf kan aanpakken.

© vormingplus kempen

Actieve aanpak van eenzaamheid, en eenzaamheid onder senioren.

- Hecht Arendonk

(H)echt Arendonk kan beschouwd worden als een netwerk van mensen waar elke inwoner van Arendonk kan bij aansluiten. Ongeacht **leeftijd, afkomst, geslacht of opleiding**. In dit netwerk ontmoeten, helpen en steunen de deelnemers elkaar op velerlei manieren: door hand- en spandiensten, een gezellige babbel, een groepsuitje, een luisterend oor, een gouden raad....

Ruimte voor "toevallige" ontmoeting.

- belbank Tessenderlo

In het naburige Tessenderlo zijn door de gemeente verschillende buurtbankjes geïnstalleerd. Om die bankjes extra aantrekkelijk te maken, zijn ze de mosterd gaan halen bij Facebook: ze hebben ze er de 'porren' functie aan toegevoegd. Door een "belbank" te installeren. In plaats van Facebook te gebruiken, komt wie iets te vertellen heeft gewoon naar buiten, naar de bank, en gebruikt de bel om iedereen te verwittigen. 'Iets te vertellen, 2 keer bellen'. De 'like it' functie wordt vervangen door het meebrengen van pilsjes.

Ideeën voor verandering

1. Aanzwengelen van een gedragen dorpsgevoel.

- **Oprichting van een dorpscomité.**

Dergelijke bewonersplatformen hebben meerdere rollen:

Ze kunnen dienen als schakel tussen het gemeentebestuur en dorpsbewoners. Zo zijn voor het gemeentebestuur als het ware de voelsprietten voor wat er leeft onder de inwoners.

Zo'n dorpscomité kan ook een belangrijke sociale functie in het dorp vervullen, door in te spelen op behoeften van de inwoners die nog niet of maar gedeeltelijk afgedekt worden door de bestaande verenigingen of instellingen van het dorp. Dit kan door de organisatie van eigen activiteiten, of door een faciliterende en stimulerende rol te spelen bij de organisatie van bijvoorbeeld evenementen of acties (een zwerfvuilactie, de kermis, de kerstmarkt, het onthaal nieuwe inwoners, ...).

Een dorpscomité werkt wel samen met de gemeente, maar wordt niet door de gemeente georganiseerd. Dat gebeurt door dorpsbewoners zelf. In Groot-Vorst is dat dorpscomité opgestart in het voorjaar van 2019.

Wil je hierover meer informatie? Dat kan via email: pootzakken@gmail.com of telefonisch met Annicq Bergmans op 0476/96 51 09 of Nand Brems op 0478/42 20 82.

- **Burendag:**

Echt 'eens binnenspringen' bij mekaar gebeurt weinig. Nochtans maakt een gezellige babbel gaan doen bij de burens dat mensen positiever ingesteld zijn over hun buurt. In straten waar dat gebeurt, vinden meer straat- of wijkfeesten plaats. Bovendien: als buurtbewoners goed met mekaar overweg kunnen, gaan ze mekaar ook helpen.

2. Betere integratie van nieuwe bewoners in het dorp.

- **Meer activiteiten gericht op gezinnen.**

Nieuwe inwoners suggereren dat ze sneller aansluiten bij het verenigingsleven indien er meer activiteiten worden georganiseerd die gezinsvriendelijk(er) zijn.

- **Kerstmarkt Groot-Vorst.**

Een kerstmarkt brengt gezelligheid (lichtjes, gluhwein!) en ontmoeting. Op 8 december 2018 ging de eerste editie ervan door op het evenementenplein aan het gemeentehuis.

- **BON Groot-Vorst i.p.v. BIN.**

We kennen allemaal de buurtinformatienetwerken, gericht op de veiligheid van een buurt. Maar met de vele nieuwe inwoners in het dorp, suggereerde een bewoner tijdens een werksessie dat er een "buurtontvangstnetwerk" (BON) zijn plaats zou kunnen krijgen in het dorp: burens die nieuwkomers in hun buurt een warm welkom geven, en hen begeleiden bij hun eerste kennismaking van het dorp.

- **Opstarten facebookgroep Groot-Vorst of HOPLR.**

Mensen leven niet meer op straat: gewoon op een bank gaan zitten in de buurt en zien wat er gebeurt... dat doen we niet meer. De kans dat we elkaar spontaan nog tegenkomen, verkleint. Daarom is het misschien zinvol om een online systeem uit te werken waarbij mensen elkaar kunnen helpen (bv. bouwtips uitwisselen, een zak vol speelgoed dat je kwijt wil, babysit zoeken, ...), waar samen nieuwe initiatieven mee worden opgestart, enzovoort.

3. Behoud van een goed draaiend verenigingsleven waar mensen van alle leeftijden en achtergronden elkaar kunnen vinden.

- Professionele ondersteuning van bestuurders van het lokale verenigingsleven. Om bijvoorbeeld jonge mensen aan te trekken. Of om nieuwe, eigentijdse verenigingen helpen op te richten/ te faciliteren, denk maar aan de recente groei van straatgroeperingen in Groot-Vorst.

4. Actieve aanpak van eenzaamheid, en eenzaamheid onder senioren

- Plaats een infobord met zoekertjes op het dorpsplein, met een rubriek "hulp gevraagd". Als iemand nood heeft aan een babbel, hulp bij een klusje of moeilijk ergens kan geraken, kan die via deze weg de burens in het dorp aanspreken.
- De Pastorij een sociale functie in het dorp geven, bijvoorbeeld als sociaal restaurant.

5. Ruimte voor "toevallige" ontmoeting.

- Plaats op diverse plekjes in het dorp een **buurtbank**: een rustplaats, een ontmoetingsplaats, bij-praat hoekje.
- **Koffie op school**. Ouders of grootouders die aan de school blijven hangen, en de mogelijkheid krijgen om met elkaar wat te buurten bij een koffie. Of een wekelijks koffieklets voor het dorp, in de Pastorie.
- Een **Jeugdhuis en een fuifzaal** in Laakdal: Voor de niet-georganiseerde jongeren (tussen 12 en 22 jaar) is er nood aan ontmoetingsruimte. Voor hen zou een jeugdhuis kunnen werken (één voor de gehele gemeente). Ook het ontbreken van een **fuifzaal** wordt door jongeren als een gemis ervaren.

© Gemeente Laakdal

3. Een betere bereikbaarheid met het openbare vervoer.

Onze ruimtelijke versnippering – kleine dorpen met daartussen lintbebouwing; winkels en bedrijvigheid buiten de woonkernen – ligt mee aan de basis van een groeiende mobiliteitsproblematiek. Raken bewoners vlot op hun dagelijkse bestemmingen (werk, school, vrijetijd)? Kan dit op een veilige, betaalbare en ecologisch verantwoord manier?

Situatie vandaag (2019)

Overzicht bereikbaarheid:

- Groot-Vorst ligt op het kruispunt van de N141 en N174.
- Het dorp ligt vlakbij de oprit Geel-Oost van de E313
- Buslijnen: twee lijnen door dorp (19 en 19b), met name rond schooltijden.
- Station: station Geel (ongeveer 14 km) en station Tessenderlo (ongeveer 7,5 km) zijn het dichtstbij.

De bewoners van Groot-Vorst zeggen dat de afhankelijkheid van de wagen enorm hoog is in het dorp. Uit onderzoek blijkt overigens dat 98% van de gezinnen van Laakdal in het bezit zijn van een wagen⁵, 76% doet zijn woon-werkverplaatsingen of woon-school verplaatsingen met de wagen. Met de auto is vanuit Groot-Vorst vrijwel alles bereikbaar, de nabijheid van de E313 zorgt voor goede ontsluiting. Tegelijk zorgen bijvoorbeeld files en klimaat-overwegingen dat de auto lang niet altijd het meest geschikte vervoersmiddel is. Zeker mensen die naar Antwerpen moeten, lopen vaak vast (met name in de ochtendspits).

Groot-Vorst is slecht verbonden met andere plekken via het collectief vervoer. Bussen rijden uitsluitend rond schooltijden, en de verbinding tussen de deeldorpen is zeer slecht. Treinstations liggen niet dichtbij. Meer dan 40% van de inwoners van Laakdal vindt dat er onvoldoende openbaar vervoer in de buurt is⁶ - waarmee Laakdal bij de minder goed scorende gemeenten van Vlaanderen behoort.

De voornaamste risicogroepen voor vervoersarmoede zijn ouderen die niet meer mobiel zijn, en mensen in armoede die niet de financiële mogelijkheden hebben om zichzelf (met de auto) te verplaatsen.

Toekomstbeeld

- Pendeldienst voor senioren en mensen die minder goed te been zijn. **Een regelmatige busverbinding tussen de vier dorpen van Laakdal.** Deze pendeldienst zal zeker nuttig zijn voor senioren en mensen die minder goed te been zijn.

“Dat zal wellicht wat geld kosten. Maar je gaat er veel mee winnen: veel meer ontmoeting, mensen die makkelijker van de voorzieningen gaan gebruik maken in andere dorpen waardoor je als gemeente kan inzetten op diversiteit van het aanbod over de gemeente heen, ...”

*voorstel van een bewoner
tijdens een werksessie*

- Uitbouwen van een systeem van **autodelen**.

Ideeën voor verandering

- Aankoop van een pendelbusje door de gemeente.
- Invoeren van een app zoals Samobiel: Met Samobiel koppel je lokale 'chauffeurs' aan mensen die een lift nodig hebben. Een handige internet-tool voor dorpen waar het OV beperkt is. Bedacht in Zweden, maar inmiddels ook gebruikt in steeds meer dorpen in Nederland. Iedereen kan er gebruik van maken: jong en oud, voor boodschappen, school, sociaal, sport, uitgaan, werk, doktersbezoek of wat dan ook. Lifters betalen hun bestuurder via de tool een kleine vergoeding. Bij Samobiel kunnen alleen mensen uit hetzelfde dorp meedoen. Het geeft een veilig gevoel als je elkaar kent. En dat past bij het doel: je dorp leefbaar houden.

- **Dorpsauto (en dorp-e-fietsen).** In Nederlandse krimpgebieden op het platteland is de dorpsauto aan een opmars bezig. Het is de nieuwste variant op het gezamenlijk gebruiken en beheren van een auto. Bewoners betalen een kleine bijdrage, vrijwillige chauffeurs geven hun minder mobiele dorpsgenoten een lift. Er is geen overheidsinstantie of commerciële partij die de regie heeft en er is geen verdienmodel. Volgens mobiliteitsdeskundigen kan juist zo'n lokaal initiatief voor veel gemeenten de uitkomst zijn ter vervanging van het (verdwijnende) openbaar vervoer

Eén auto voor héél Boerdonk

De Boerdonkse dorpsauto is een groot succes. Het aantal ritten steeg in drie jaar tijd enorm. Steeds meer Boerdonkenaren weten de auto met chauffeur te vinden.

Lisette Mulder
Boerdonk

Dankzij de dorpsauto kunnen Boerdonkenaren die geen auto hebben of bijvoorbeeld slecht ter been zijn, toch naar fysiotherapie, de kapper, de tandarts, het ziekenhuis, de gezamenlijke warme lunch in 't N Harnspot, de markt in Veghel, of naar school. Dankzij de dorpsauto kunnen ze familie ophalen van het station en dankzij de dorpsauto kon het zielepoortje van de 86-jarige Elly Kuipers met bij de dorpsauto zijn. En, zo stelt re dankbaar: de chauffeur ging zelfs mee naar binnen. „Zo fijn, zo vrolijk fijn.“

De Boerdonkse dorpsauto, die drie en een half jaar geleden van start ging, is een groot succes. Het begon in september 2014 met een pilot van drie jaar, dankzij een subsidie van de provincie van 13.000 euro. Sinds september 2017 heeft Zorg om het Dorp het vervoer in eigen beheer. Het aantal ritten steeg in drie jaar tijd van 181 in 2014 naar meer dan 417 vorig jaar.

Wie er gebruik van wil maken, belt coördinator Toos van de Wiering om de auto te reserveren. Vervolgens regelt zij een van de vrijwillige chauffeurs en betaalt ze een klein bedrag voor de rit. Binnen Boerdonk is dat een euro per rit, buiten Boerdonk is het 4,40 cent per kilometer. Bijna alles is mogelijk, behalve een staal van ongeveer 25 kilometer.

Jo van de Wiering maakt twee

keer per week gebruik van de dorpsauto. Voor haar betekent de auto het verschil tussen thuis zitten of onder de mensen zijn. „Op maandag halen ze me op en komen ik hier in 't N Harnspot voor het gezamenlijke eten, op donderdag brengen ze me voor het handwerken hier. Sinds ik een paar keer gevallen ben, durf ik niet meer met de fiets. En hier naar toe lopen is niet te vet.“

Buurtbus

Rini Weijers is een van de initiatiefnemers van de dorpsauto. „Wij waren de eerste die iets opzetten. Inmiddels zie je het in meer dorpen ontstaan. Aanleiding was dat de buurtbus niet meer naar Beek en Donk en Gemert reed. Heel vreemd,

▲ Vnr. mevrouw Van der Heijden, Elly Kuipers en chauffeur Gerard van Kol bij de dorpsauto.

PHOTO: WILHELMUS

Inmiddels zie je de dorpsauto in meer dorpen verschijnen

– Rini Weijers, initiatiefnemer

want Boerdonk is juist sterk op die plaatsen gericht. Als je geen auto hebt en slechter ter been bent, dan kan je daar dus bijna niet meer komen.“

Gerard van Kol is een van de aan vrijwillige chauffeurs. „Je bent wel meer dan chauffeur alleen. Je helpt met boodschappen tillen, tot in de kleders, denkt mee, maakt een prauje. En als ik wacht, dan maak ik wel eens een wasdrogertje, of zit ik lekker ergens op een matrasje.“ Hij lacht. „Of ik dommel in in de auto.“

Dat de dorpsauto zijn waarde heeft bewezen en blijft, dat is in ieder geval wel zeker. „De auto wordt steeds bekender. En dat zien mensen eerst dat het vooral om zorgauto is, nu zien we dat mensen er ook gebruik van

maken voor andere doeleinden. De auto is niet alleen voor ouderen. Een moeder met twee jonge kinderen maakt er bijvoorbeeld ook regelmatig gebruik van. Dan brengen we nu naar zwerven. En we brengen nu een jongen naar school in Gemert. Hij heeft zijn sleutelbeen gebroken.“

Rini Weijers: „We hebben de dorpsauto nu drie jaar en hij heeft al 300.000 kilometer op de teller, dus we moeten nadenken over een andere auto. We hopen dat we subsidie van de provincie kunnen krijgen voor een elektrische auto.“

Op zaterdag 10 maart is er in 't N Harnspot van 10.00 uur tot 12.00 uur een zorgmarkt met zo'n dertig stands, waaronder een met info over de dorpsauto.

4. Verkeers(on)veiligheid voor voetgangers en fietsers

Dorpen krijgen te maken met sluip- en zwaar verkeer, lintbebouwing, moordstrookjes, snel verkeer in woonstraten. 'Verkeersveiligheid' peilt naar de mate waarin de bewoners de verkeersinfra-structuur al dan niet als veilig ervaren. Dit is vooral gericht op het standpunt vanuit de trage weggebruiker.

© Gemeente Laar dal

Situatie vandaag (2019)

De **verkeersveiligheid** bepaalt mee de aantrekkelijkheid van de verplaatsingen in het dorp. Volgens Groot-Vorstenaren is het aangenaam fietsen in (de omgeving van) het dorp. Velen proberen binnen het dorp zoveel mogelijk verplaatsingen met de fiets te doen. Anderzijds zijn Groot-Vorstenaren het erover eens dat de verkeersveiligheid beter kan. Met name het snelle verkeer in de Kerkstraat en het sluipverkeer naar Geel-Oost zijn een doorn in het oog. Uit de Vlaamse gemeentemonitor blijkt dat een kleine 60% van de Laakdalenaren vinden dat het veilig fietsen is in de gemeente, maar dat slechts 34% vindt dat het veilig is voor kinderen om zich te verplaatsen⁷. De helft van de mensen uit de gemeente vindt dat er voldoende fietspaden zijn in Laakdal, en dat die fietspaden in voldoende goede staat zijn.

Het aantal ongevallen in Laakdal is sinds 2005 wel danig gedaald, sneller als in de rest van Vlaanderen.

AANTAL ONGEVALLEN LAAKDAL												
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Aantal Ongevallen	82	59	77	64	55	50	60	65	41	56	36	36
Groei (2005=100)	100	72	93,9	78	67,1	61	73,2	79,3	50	68,3	43,9	43,9

bron: Statistiek Vlaanderen

Kinderen worden ook nog te vaak met de wagen naar school gebracht⁸. De verkeerssituatie is (nog) niet kindvriendelijk (genoeg). Zo wordt het verkeer ervaren als te snel, maar is er ook sprake van verschillende conflictsituaties tussen trage weggebruikers en gemotoriseerd verkeer. Tot slot is ook de weginfrastructuur niet altijd in even goede staat en ontbreken op cruciale punten fietspaden en veilige oversteekplaatsen.

bronnen:

⁷ Cijfers Survey Gemeentemonitor Vlaamse overheid, 2017. Zie <https://www.statistiekvlaanderen.be/sites/default/files/docs/GM-Laakdal.pdf>

⁸ In 2017 liepen er 368 kinderen uit Groot-Vorst school in het basisonderwijs, voornamelijk in eigen dorp. Kinderen uit Groot-Vorst uit het secundair onderwijs, gaan naar Geel, Westerlo, Tessenderlo of Diest. In 2017 ging het om 150 kinderen.

Wanneer je echter bijvoorbeeld veel boodschappen moet doen, of al wat ouder bent en niet meer zo mobiel, is de fiets ook niet altijd een geschikt alternatief.

"Momenteel durven we onze kinderen niet met de fiets op pad te sturen naar Geel, want dat is te gevaarlijk. Fietspaden daarheen zijn vaak niet meer dan twee geschilderde lijntjes langs drukke banen. Gevolg is dat we onze kinderen opvoeden om de auto te gebruiken, in plaats van de fiets".

*aldus enkele bewoners tijdens
een werksessie*

Toekomstbeeld

- Ban zwaar verkeer uit het centrum.
- Meer aandacht aan verkeersveiligheid.
- Trage wegen verder opwaarderen
- Werken aan mentaliteitswijziging: van de auto die nog teveel de koning is, naar de auto die te gast is. Voetgangers en fietsers, kinderen en senioren moeten veilig de openbare ruimte kunnen betreden.

Ideeën voor verandering

- De politie zou consequenter snelheidsdivuls moeten beboeten. "Zoals op de ring van Leuven: iedereen weet dat je daar een boete krijgt als je sneller rijdt dan 50 km/u".
- Meer en betere fietsinfrastructuur (gescheiden fietspaden zoals in Nederland) naar de kernen in de regio, zoals Diest en zeker Geel.
- Verder overleg met burgers van het dorp over mobiliteit is gewenst.

5. Behouden van de groene ruimte in het dorp

Een deel van de aantrekking van het wonen in een dorp op het platteland, is de nabijheid van open ruimte en natuur. Die open ruimte staat in Vlaanderen evenwel danig onder druk door de bevolkingstoename en verdere verstedelijking. Als we met onze open ruimte blijven omspringen zoals in het verleden, dreigt een nog grotere versnippering. Bovendien stelt de klimaatverandering die ruimte voor extra opdrachten zoals het behoud van biodiversiteit, waterhuishouding, voorzien van voedsel, ...

Groot-Vorstenaren duiden aan wat ze de mooiste plek van het dorp vinden

Situatie vandaag (2019)

Groot-Vorst is een landelijke deelgemeente, met nog veel groen: het ligt tussen de Grote Laak in het zuiden en de Kleine Laak in het noorden. De Laak is een natuurverbinding tussen de vallei van de Grote Nete en het bekencomplex in en rond Tessenderlo. Tussen Vorst en Eindhout ligt een nat bosgebied langs de Kleine Laak waarin zich een aantal natuurgebieden bevinden zoals Ossebroeken en Swinnebroeken. Het is een laaggelegen gebied dat het groene verlengde vormt van de Craeywinckel. Dit natuurgebied bestaat vooral uit Canada-aanplantingen, Elzenbroekbos, zure Eikenbossen en weilanden. Opvallend is de talrijke aanwezigheid van Hazelaar, Kamperfoelie, Hop en Klimop. Vooral de voorjaarsflora is rijk (Speenkruid, Bosanemoon, Muskuskruid e.a.). Verspreid tussen de bossen liggen talrijke kleinere of grotere extensieve grasweiden. Tussen de weiden komen verschillende waardevolle bomenrijen en enkele oude houtwallen met oa. Sleedoorn voor. Deze afwisseling van weiden en houtkanten zorgt voor een kleinschalig landschap met grote actuele en potentiële waarde voor natuurontwikkeling.

Groot-Vorst is dus een landelijk, groen en rustig dorp waar het gezellig is om te wonen. In essentie bestaat het centrum uit drie parallel aan elkaar gelegen straten (Houthoek, Smissestraat en Veldstraat). De open ruimte is nooit ver van de kern gelegen. Zeker ten zuiden van het dorp in de omgeving van de kerk en het vroegere gemeentehuis is er nog veel natuur. Aan de noordzijde van het dorp is de open ruimte ingenomen door sociale woningbouw en verkavelingen. Dat in het dorp redelijk veel nieuwe verkavelingen zijn, maakt dat het inwonersaantal gegroeid is de afgelopen jaren. Dit heeft veelal jonge gezinnen aangetrokken, de prijs van de grond en de aanwezigheid van een basisschool hebben daarin zeker meegespeeld.

Inwoners vinden het heel waardevol dat ze vanuit hun huis zo de groene ruimte in kunnen wandelen of fietsen. Tegelijk ligt er in de nabije omgeving van Groot-Vorst ook veel industrie en bedrijvigheid.

“Dat het hier nog zo groen is, en onze kinderen nog vrij in de natuur kunnen spelen, is één van de grootste troeven van wonen in Groot-Vorst”.

*een bewoner
tijdens een werksessie*

“Na 2005 is het landelijke karakter van ons dorp wat afgenomen door de toename aan verkavelingen en heren der wat appartementen. We moeten opletten dat de open ruimte van het dorp niet verdwijnt, wat dat is onze grootste troef. In die zin verkies ik appartementen boven bijkomende verkavelingen”.

*een bewoner tijdens
een werksessie*

De provincie heeft een Ruimtelijk Structuurplan Provincie Antwerpen (RSPA), waarin de kernen gecategoriseerd worden als hoofddorp of woonkern. Groot-Vorst is volgens dit plan “een woonkern in het buitengebied”. Volgens het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen betekent dit dat hier de open (onbebouwde) ruimte overweegt. In buitengebieden zoals dat waar Groot-Vorst is gelegen, vind je natuur- en bosgebieden, agrarische gebieden, dorpen en wegen. De Vlaamse en provinciale overheid willen dat in zulk gebied landbouw, bos, natuur blijft bestaan. Wonen en werken moet er kunnen, maar wel gebundeld in de kernen, net om verdere versnippering te vermijden. Daarom dat het aanbod aan bijkomende woningen in eerste instantie moet worden voorzien in hoofddorp Veerle.

Toekomstbeeld

- De open ruimte moet bewaard blijven. Nieuwe woningen moeten vooral in het centrum gebouwd worden.
- Groot-Vorst is een mooi dorp, dat zijn groen karakter moet behouden.
- In overleg met de bewoners van het dorp een visie uitwerken over hoe betaalbaar én comfortabel wonen in het dorp gecombineerd kan worden met het behoud van de open ruimte in het dorp. Denk bijvoorbeeld aan nieuwe vormen van wonen, zoals woningdelen. Vele huizen zijn te groot (geworden) voor de vergrijzende bevolking. Onderzoek welke alternatieve woonvormen mogelijk zijn.
- Meer bomen en groen in de woonstraten.
- Geen nieuwe verkavelingen meer in het dorp.

6. Andere thema's

Ook voor de andere thema's werd er input en ideeën aangeleverd waarmee in de toekomst aan de slag kan worden gegaan.

Armoede

Armoede is aanwezig in Groot-Vorst. Verschillende mensen geven aan dat ze de armoede in het dorp duidelijk hebben zien toenemen. De armoede blijft grotendeels verborgen, zoals in veel plattelandsgemeenten. Het gaat vaak om alleenstaande ouderen, of eenoudergezinnen. De armoede is vaak ook meer verspreid. Het is onrechtstreeks dat dorpsgenoten zicht hebben op deze problematiek (bvb. aantal ouders die het moeilijk hebben om de schoolrekeningen te betalen, aantal budgetmeters, aantal keren dat de politie een deurwaarder moet begeleiden,).

Mogelijke acties:

- Lagere lidgelden voor vrijetijdsverenigingen.
- Verder bekendmaken van welzijnsschakel Laakdal-Meerhout (Hou-Vast).
- Bijkomende acties om vervoersarmoede aan te pakken.
- Laagdrempelige ontmoetingsplekken uitwerken (= meer kans op warmte en gezelligheid).
- Goedkoper aanbieden van gezond lokaal voedsel. Mogelijk zal aFair Lokal in Groot-Vorst daar een goed initiatief toe zijn (zie boven).
- Projecten rond eenzaamheidsbestrijding en –detectie uitwerken.
- Klusjesdiensten met vrijwilligers voor allerlei taken als vervoer, administratie, kleine karweitjes, ...
- Plek voor donatie van kledij of andere goederen
- 'Ruilplekje' waar je spullen kan achterlaten die je niet meer gebruikt, maar nog in goede staat zijn en waar anderen iets kunnen ophalen.

Energietransitie

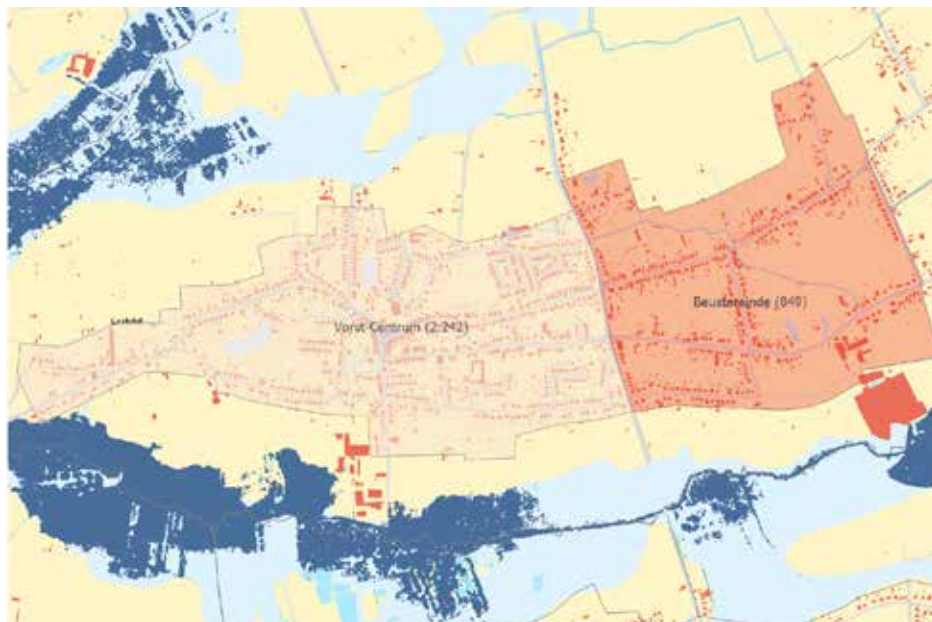
Er zijn er heel wat zonnepanelen op private daken, maar dit kan nog meer gestimuleerd worden. Projecten rond collectieve hernieuwbare energie kunnen zeker. Bijvoorbeeld collectief inzetten op zonnepanelen op publieke gebouwen. Een windmolen lijkt minder geschikt gelet op de visuele impact, tenzij eventueel op het industrieterrein.

Klimaatveranderingen

Laakdal kampt met uitdagingen die ook in vele andere dorpen spelen: koning auto, toenemende verharding, toenemende wateroverlast,... Laakdal ligt – zoals de naam het al verduidelijkt – in een laag dalletje. Op de kaart hieronder zie je dat rond het dorp behoorlijk wat overstromingsgevoelig gebied ligt.

Acties en sensibilisatie zijn nodig om (gedrags-) verandering te stimuleren zoals meer de fiets nemen en voortuinen groen houden⁹.

Overstromingsgebieden Groot Vorst staan in het donkerblauw aangeduid.

⁹ Zie bijvoorbeeld <http://www.vergroenjevoortuin.be/>. Vergroen je voortuin is een project van Innovatiesteunpunt vzw. Het is een participatieve methodiek om met burgers actief te werken aan de beeld- en leefkwaliteit van hun buurt. Tussen 2017 en 2018 gingen bewoners van vier straten of wijken in de dorpen Boechout, Heist-op-den-Berg, Willebroek en Putte aan de slag. De resultaten van deze trajecten vind je op deze website!

Zorgbehoeften van ouderen

Er wonen veel ouderen in Groot-Vorst. Dit zorgt ongetwijfeld voor een grote zorgvraag. Ambulante zorg is goed geregeld en vaak voldoende. Wanneer residentiële zorg nodig is, zijn er voorzieningen met wel lange wachtlijsten. De woonzorgcentra/assistentiewoningen bevinden zich niet in het dorp Groot-Vorst, wel in Veerle. Assistentiewoningen of aangepaste woonvormen (woningen met aandacht voor de factor zorg) zouden hiervoor een mooie aanvulling zijn. Ook het recent geopende dienstencentrum ligt in Veerle. Bereikbaarheid van de voorzieningen is een belangrijk aandachtspunt: er is geen georganiseerd vervoer naar dat dienstencentrum. De mindermobielen centrale heeft een grotere vraag dan aanbod.

TOT SLOT

Kennismaking met Groot-Vorst

Een woord van dank aan iedereen die meewerkte aan een veerkrachtiger Groot-Vorst, met in het bijzonder de Groot-Vorstenaren die week na week met veel goesting en enthousiasme aan de slag gingen. Met z'n allen dachten we na over mogelijkheden om van Groot-Vorst een nog aangenamer en mooier dorp te maken. Dit rapport is slechts één van de geslaagde resultaten. Het is zeker geen eindpunt, maar net een begin voor vele toekomstige acties! Laten we hier de komende jaren samen aan werken. Een gedeeld verhaal van bestuur, bewoners, verenigingen, ondernemers, kortom van iedereen die mee wil werken een Veerkrachtig Groot-Vorst!

